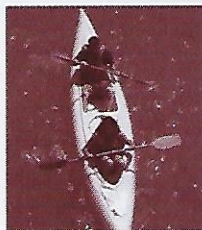

5 "Študent naj bi čim širši razpon kakovostnih, tudi inovativnih metod in prijemov doživel na 'lastni koži', nato naj bi jih imel priložnost opazovati pri dobrih učiteljih na šolah in jih potem pod mentorstvom postopno sam preizkušati."

20 "Šola izobražuje in vzgaja. Z obojim naj bi dopolnjevala delo staršev, ki učimo in vzgajamo otroke od rojstva in se svojemu poslanstvu ne želimo in ne moremo odpovedati s tem, ko otroka pošljemo v šolo. Pravica do vzgoje in izobraževanja svojih otrok je namreč temeljna človekova pravica, nadrejena vsem zakonom in pravilnikom, ki jo po mednarodnih listinah povzema tudi naša ustava."

22 "Učitelj je bil res preveč nadziran, zato se je tudi vedel podrejen in neustvarjalno. Nekaj ukrepov za razbremenitev administrativnih nalog smo že uvedli. Učitelja moramo razbremeniti odvečnega dela, v katero ga ujemajo pravilniki, predpisi, postopki. Ti so sicer potrebni za urejene odnose. Pa vendar moramo poudariti, naj učitelj več časa posveti neposrednemu učno-vzgojnemu procesu."

31 "Kajti ljubezen se ne poraja iz čustev, ampak iz misli. Čustva in čutenje sledijo misli in niso drugega kakor odsev tega, kar smo navajeni misliti. Mi se poznamo po naših navadah razmišljanja, ki se vedno pokaže navzven. Ko rečemo, kako je nekdo prijazen in pozoren, pomeni, da vedno razmišlja v tej smeri. Misel se izrazi na mnoge načine, neodvisno od naših želja ali volje."

42 "Mediji so sestavni del našega življenja; spremljajo nas vsak dan, na vsakem koraku. Tudi če bi želeli, se jim ne moremo izogniti. Še posebej velik vpliv imajo na odrasčajočo mladino, zato mora biti vzgoja za medije pomembna tako v šoli kot v družini."

Uvodnik

1 Silvo Šinkovec: Zbranost

V žarišču: Na poti k spremembam

- 3 Mojca Škrinjar: Slovenska osnovna šola prihodnosti
- 5 Barica Marentič Požarnik: Kaj bi bilo treba spremeniti v izobraževanju učiteljev?
- 7 Silvo Šinkovec: Cveta Razdevšek Pučko: Premalo praktičnega usposabljanja
- 9 Matija Horvat, Roman Gašperin: Kaj bi pridobili z učiteljsko zbornico?
- 11 Angelca Likovič: Katere spremembe pričakujemo?
- 13 Hubert Požarnik: Šola – za novo paradigmo
- 15 Ivan J. Štuhec: Za polni razvoj človekove osebnosti
- 18 Natalija Komljanc: Spremembe v šoli so naraven pojav
- 20 Tone Meden: Zveza staršev – pot do partnerstva

Naš pogovor

22 Silvo Šinkovec: Milan Zver: Ministrov pogled

Biti vzgojitelj

- 25 Dejan Hozjan: Pedagoški nagrajenci
- 27 Mojca Mursa: Osebni slog poučevanja
- 29 Martina Hafnar: Navdih ob Slomšku

Biblična stran

31 Viljem Lovše: V srcu računaj Nanj!

Razredništvo

- 32 Jelka Repenšek: Soma: Zgodba za razredno uro
- 32 Bernarda Kejžar: Pogovorne ure za učence

Starši

- 35 Vladimira Rejc: Živeti zdravo in uspešno
- 37 Branka Lončarič: Učinkovite učne navade
- 38 PN: Zdrav življenjski slog 3
- 39 Zvonka Geršovnik: Otroci odrasčajo in mi zorimo ob njih

Vzgojna področja

- 40 Milček Komelj: Skrivnosti Jemčevega Križa
- 42 Magda Kastelic Hočevar: Vpliv medijev na vzgojo mladih
- 44 Darja Žnidaršič: Drug drugemu biti človek
- 46 Vlasta Grabeljšek: Metoda poravnave

Izkušnje

- 48 Tadej Durič: Mednarodna matura
- 49 Ivanka Korez, Suzana Težak, Ivan Ferbežer: Klub za nadarjene učence

Prebrali smo

Iz življenja DKPS

Napovedni koledar

Letno kazalo

Summary

Avtorji

Slovenska osnovna šola prihodnosti

 Mojca Škrinjar

Globalizacija sega na vsa geografska področja in v vse segmente življenja, zato moramo vsakemu posamezniku zagotoviti optimalno izobrazbo in socializacijo. Našo osnovno šolo si predstavljam kot del fleksibilnega, hitro odzivnega izobraževalnega sistema, ki se nenehno razvija in se brez težav dograjuje. Učencu moramo nuditi sistem vrednot, ki temeljijo na spoštovanju različnosti, sprejemanju, empatiji in odgovornosti.

Vzgoja in kultura dialoga

Osnovna šola je prostor družbenega konsenza, kjer se srečujejo temeljne potrebe posameznika: svoboda, ustvarjalnost, neomejena radovednost, inovativnost, želja po sprejemanju. Otrok naj čuti, da je sprejet ne glede na svoje sposobnosti, talente, čustveno odzivnost, intelektualno iskri-
vost, stopnjo fizične in motorične razvitosti. Šola mora biti varen in prijazen prostor za vse otroke in zaposlene v šoli, zato gojimo kulturo dialoga, strpnosti in sodelovanja.

V šoli mora biti otrok socialno in fizično varen. Zato moramo gojiti kulturo odnosov, ki vsakomur zagotavlja dovolj priložnosti in časa, da se izrazi na svoj način. Vsak otrok ima pravico, da se s sebi primernim tempom in intelektualno ravno izraža v skupnosti šolskega razreda in da ga skupnost za ta prispevek spoštuje. Učimo se ure-
sničevati inkluzijo v smislu optimalnega razvoja posameznika in njegove nadaljnje učinkovite vključitve v družbo.

Enako je pomembna fizična varnost, zagotavljanje zdravja. Svoboda posameznika in njegove pravice se srečajo s svobodo in pravicami drugega posameznika.

Te pogoje morajo zagotavljati državne zakonske norme, na ravni posamezne šole pa kodeksi šol. Ti morajo biti dogovorjeni med učenci, učitelji in starši. Kodeks je moralna in pravna zaveza vseh sodelujočih.

Otrok naj začuti pripadnost skupnosti, svojo povezanost z njo, soodvisnost, kajti "noben človek ni otok, vsi smo del celine..."

To je podlaga za resnično doživljanje domovine kot skupnosti. Kljub bogastvu posameznika nihče ne more ostati srečen ob pogledu na trpljenje drugega (razvijanje sočutja, empatije). Učenci naj spoznavajo, da vsi veliki dosežki temeljijo na skupnem, timskem delu in energiji skupne zavesti.

Starši morajo imeti večjo in bolj odgovorno vlogo v šoli

Starši so prvi in najpomembnejši pri odločitvah glede razvoja svojih otrok, saj je to njihova naravna vloga. Stroka mora ponuditi staršem informacije o znanstvenih spoznanjih o razvoju otroka in vložiti vse napore, da jim te primerno predstavi.

Pasivna vloga staršev in posledično njihovo nezadovoljstvo zaradi takšne vloge se mora spremeniti. Starši naj soodločajo pri sprejemanju predmetnika, učnih načrtov, učnih gradiv in učbenikov, pri organizaciji pouka. Svoja opažanja naj sporočajo učiteljskemu zboru in zakonodajalcu. Pri tem pa naj sprejmejo polno odgovornost za svoje soodločanje.

Starši naj tudi sprejemajo soodgovornost za delo, zdravje in počutje otrok v šoli. Spoštujejo naj učiteljevo strokovno delo in naj skrbno premislijo njegove predloge. Starši morajo sodelovati s šolo v skrbi za napredek vse skupnosti. Zagotoviti morajo svoj prispevek v primeru vedenjskih težav svojih otrok in dosledno sodelujejo s šolo ter se izobražujejo za reševanje takšnih težav.

Ravnatelj: visoko usposobljen strokovnjak z vizijo razvoja

Ravnatelj mora biti v prvi vrsti pedagoški vodja. Imeti mora vizijo razvoja šole, ki naj se vključuje v strateške cilje države. Biti mora vodja strokovnih delavcev in ostalih zaposlenih, hkrati njihov dober sodelavec, dobro pa mora sodelovati tudi s starši in lokalnim okoljem. Vse mora povezovati, zato mora vse poznati in dobro komunicirati z njimi.

Šola naj bo bolj avtonomna

Šola naj bo avtonomna pri organizaciji, v obsegu normiranih ur v skladu z zakonskimi normami naj samostojno razporeja ure razširjenega programa (podaljšano bivanje, dodatni, dopolnilni in nivojski pouk – ta je sedaj del obveznega programa –, ure individualne in skupinske pomoči, šola v naravi, kolesarski izpit, plavalni tečaj, dodatna strokovna pomoč).

Vse to lahko šola najbolje stori sama, saj najbolj pozna svojskost socialno-kulturnega okolja, potrebe učencev in staršev.

Šola avtonomno razporeja finančna sredstva, ki jih zagotavlja država za materialno vzdrževanje in izpeljavo programa. Plače zaposlenih in dodatke k plačam pa urejata zakon in kolektivna pogodba za vzgojo in izobraževanje.

Učitelj: inovativen, visoko motiviran in motiviran ustvarjalec

1. Učitelj je intelektualce s predpisano strokovno izobrazbo ter licenco, zato je avtonomen pri vodenju odnosa z učenci in razredi, reševanju sporov z njimi, sodelovanju s starši in pri izbiri učbenikov ter učnih gradiv.

2. Učitelj se vključuje v sistem vseživljenjskega izobraževanja na področju specialpedagoških znanj, ki služijo delu z otroki s posebnimi potrebami. S temi znanji je koristen vsakemu otroku, saj je vsak otrok s svojimi potrebami in značilnostmi enkratno.
3. Učitelj naj v sklopu vseživljenjskega izobraževanja pridobi dodatno smer izobražbe. Tako bo omogočil, da bo slovenska šola fleksibilna in hitro odzivna.
4. Učitelj naj se izobražuje na področju svoje stroke in na področju socialnih veščin.
5. Učitelj naj se povezuje z ostalimi učitelji na različnih ravneh in naj ima možnost povezati se v učiteljsko zbornico.

Šola kot razvojno središče

Šola ni samo izvajalka učnih programov, pač pa je razvojno središče. Šola uvaja nove metode in organizacijo programa v skladu z zakonodajo, novo prakso pa ob strokovni spremljavi razvija kot modelna šola. Kot *razvojno središče* – modelna šola prispeva k ustvarjalnemu, inovativnemu zagonu slovenskega šolstva. Zavod za šolstvo delo modelnih šol spremlja, jim svetuje ter uspešne modele predstavlja in uvaja na državni ravni. Modelne šole lahko veliko pomagajo pri optimalnem razvoju otrok s posebnimi potrebami. Učitelji in ravnatelji tako skupaj s starši in ustanoviteljem postanejo ustvarjalci nacionalnega razvoja šolstva.

Opremiti učence za nadaljnje učenje in življenje

Šola je dolžna učenca optimalno pripraviti na nadaljnje šolanje. To stori s kakovostnim poučevanjem, preverjanjem znanja in ocenjevanjem. Učitelj učencem in staršem svetuje glede najboljših učnih strategij. Obenem je šola dolžna skupaj s starši poskrbeti za celostni razvoj otrok: telesni, čustveni, kognitivni, socialni, etični, estetski in duhovni razvoj.

Šola naj spremlja napredek svojih učencev v srednji šoli. Spremljanje (ne)uspešnosti nekdanjih učencev na višjih stopnjah je del ovrednotenja dela osnovne šole.

Učni načrti naj imajo temeljni in fleksibilni del, da bo šola lažje opremila učenca z znanjem, socialnimi veščinami, spoznava-

njem šibkih in močnih področjih; inovativnostjo in razvijanjem svoje osebnosti. Za vse to potrebuje učenec v učnem procesu dovolj časa in priložnosti. Pri tem je razrednikova vloga (tutorstvo) izrednega pomena.

Spodbujati inovativno mišljenje

Šola naj spodbuja otroke k ustvarjalnosti. Učenci naj imajo dovolj priložnosti za izražanje.

Družbena skupnost (različna ministrstva, gospodarstvo, kultura...) naj nagradjuje ustvarjalnost šole in učencev.

Kakovostni učbeniki z dostopno ceno

Na tržišču naj bo na voljo dobra izbira učbenikov, hkrati pa naj bodo ti kakovostni. Zasnova naj bodo tako, da bodo dopuščali daljšo veljavnost in uporabo; zasnovani naj bodo problemsko in naj učitelju in otroku ponujajo možnost raziskovanja, iskanja drugih virov, zlasti v elektronski tehniki.

Izoginiti se je treba poplavi delovnih zvezkov, ki s svojim slogom vabijo: dopolni, obkroži. Otrok se mora učiti izražati, do česar pride ob primerni samostojni vaji.

Država naj financira učbeniške sklade in učbenike za kabinetno uporabo, ki jih bodo učenci dobili na klop pri pouku. Tako jih bomo razbremenili težkih torb. Učenec bo imel sposojeni učbenik doma in enega v šoli. Učencem v prvem triletnju naj po možnosti učbenike kupi država. Ker je država večinski kupec, naj bodo učbeniki kakovostni in poceni.

Napredovanje učencev

Ocenjevanje naj bo jasno, preprosto in kakovostno, napredovanje učencev pa smiselno. Vodnik za opisno ocenjevanje Zavoda za šolstvo je dobrodošel pripomoček učiteljem in prispeva k njihovi kulturi ocenjevanja. Hkrati pa je treba preučiti sporočilo ocene. Je kvalitativna ocena, kakršno ta hip predlaga Zavod za šolstvo, dovolj ustrezno sporočilo staršem o napredku njihovega otroka?

Naravoslovje

Ministrstvo za šolstvo in šport naj v povezavi z Zavodom RS za šolstvo pripravi Nacionalni projekt vzpodbujanja zanimanja za naravoslovne dejavnosti. Predvsem se lju-bezen do naravoslovja začne v naravi. Šole, ki izvajajo projekt Tempus in podobno, je treba nagraditi. Nacionalni projekt naj vključuje publikacije, sodelovanje z mediji (predvsem programi javne RTV) in poveza-ve s tujino (npr. EU, ZDA, Japonska).

Zaključek

Z vsem naštetim bomo ustvarili šole kot središča razvoja, odgovorna za svoj razvoj in ugled, samozavestne vodje in učitelje ter ozaveščene starše. Še zlasti pa bomo odprli obzorja novemu, svobodnemu, občutljive-mu, ustvarjalnemu človeku, ki ga Slovenija potrebuje za nov, svež zagon. To je nujno za napredek Slovenije, ki mora na nekaterih po-dročjih preseči več kot petdesetletni zaosta-nek za razvitimi državami Evrope.

Foto: Alenka Veber

Kaj bi bilo treba spremeniti v izobraževanju učiteljev?

 Barica Marentič Požarnik

Ob zgornjem vprašanju mi je prišla na misel prispodoba profesorja Freda Kort-hagna, enega najvidnejših svetovnih strokovnjakov za izobraževanje učiteljev. Na uvodnem predavanju na nedavni konferenci ISATT (Mednarodnega raziskovalnega združenja za učitelje in poučevanje) nas je izzval z vprašanjem: Kako bi nekoga najbolje naučili, da bi znal krmariti čoln po razpenjeni reki? Zanimiva je bila že prispodoba, ki ponazarja zahtevnost učiteljevega dela.

Eden od odgovorov je po njegovem deduktiven: poslali bi ga na Inštitut za krmarjenje, kjer bi vrsto let poslušal predavanja o zgradbi čolna, teorijah krmarjenja, zakonitostih o gibanju čolna in podobno.

Drug odgovor: posadili bi ga v čoln in mu dali v roke vesla ter mu pomagali le toliko, da bi se obdržal nad vodo. Preprosto bi počakali, da se nauči krmariti iz lastnih poskusov in napak.

Seveda nam je potem opisal tretji, kot ga je sam imenoval, 'realistični' način, pri katerem se v izobraževanju prihodnjega učitelja vseskozi na smiseln način prepletata teorija in praksa: študenta tako fakultetni učitelji kot mentorji na šoli usmerjajo, da si postopno pridobiva izkušnje v vse zahtevnejših učnih in vzgojnih situacijah in se pri tem tudi nauči 'učiti se iz izkušenj', zlasti iz zahtevnejših, kritičnih situacij v razredu. V uspešnega učitelja zori ob odgovorih na vprašanja, kot so: Kako sem se v razredu odzval in zakaj tako? Ali je bilo moje ravnanje v skladu s cilji, h katerim težim, z mojimi pričnanji o vlogi učitelja, z mojo osebnostjo? Kako je moč to, kar se je zgodilo, povezati s teorijo? Kako bi lahko drugač ravnal bolje?

Kako se učijo strokovnjaki?

V razpravah o tem, kako izobraževati učitelje, ki so se v zadnjem času, tudi po zasluzgi bolonjske preнове, ponovno razplamtele,

Študent naj bi čim širši razpon kakovostnih, tudi inovativnih metod in prijemov doživel na 'lastni koži', nato naj bi jih imel priložnost opazovati pri dobrih učiteljih na šolah in jih potem pod mentorstvom postopno sam preizkušati.

so v ospredju spet vprašanja o 'zunanji' prenovi – trajanju, strukturi tega izobraževanja; ponovno se odpira vprašanje, ki ga lahko v poenostavljeni obliki izrazimo kot: koliko 'stroke' – koliko 'pedagogike'? Premalo pa se sprašujemo o tem, kako zagotoviti, da bo nekdo postal dober učitelj, kako se pravzaprav 'učijo učitelji'. O tem, sicer zelo zapletenem vprašanju, pa danes že marsikaj vemo, tudi pri nas, tudi po zaslugi raziskav in projektov, ki jih je spočelo klasično delo Donalda Schona o tem, kako se učijo profesionalci – ne le učitelji, ampak tudi zdravniki, psihologi, pravniki... Vsi ti sicer potrebujejo kakovostno znanje z raznih področij, a jih s teoretičnim znanjem ne moremo opremiti 'na zalogo' in pričakovati, da bodo svoje poklicne probleme reševali s preprosto uporabno teoretičnim spoznanjem. Pri svojem delu se srečujejo z vedno novimi, vse preveč edinstvenimi in nepredvidljivimi situacijami, saj delajo z ljudmi, uresničujejo kompleksne cilje

in vizijo, njihove odločitve so tudi vrednostno obarvane. Zato morajo vedno znova razmišljati in se odločati – včasih tudi intuitivno. Potrebno je, da postanejo 'razmišljajoči profesionalci', da sčasoma razvijejo tudi modrost prakse, da pri tem ne pozabijo na čustva pri sebi in soljudeh ter na poslanstvo svojega poklica.

Kakšnega učitelja si želimo?

Odgovor na vprašanje, kaj bi spremenili v izobraževanju učiteljev, je odvisen tudi od tega, kakšnega učitelja pričakujemo in si želimo, kako opredeljujemo njegovo glavno vlogo. Ali bo predvsem izvajalec podrobno predpisanih učnih načrtov in pravilnikov – ali pa razmeroma samostojen in ustvarjalen oblikovalec spodbudnega izobraževalnega okolja in vzgojnih situacij za svoje učence v začrtanem okviru dogovorjenih ciljev?

Spodbudno učno okolje

Če se zavzemamo za slednje, potem moramo tudi študentom – prihodnjim učiteljem zagotoviti čimbolj spodbudno učno okolje, tako na fakultetah kot na šolah, na katerih jim ponudimo priložnost, da se učijo iz izkušenj. To pomeni študijske programe s primerno uravnoteženimi predmetnimi sklopi tako iz vsebin predmetov, ki jih bodo poučevali, kot tudi iz pedagoških, psiholoških, didaktičnih, kurikularnih, specialnodidaktičnih in še drugih področij. Kakšna je tu 'primerna uravnoteženost', je že dolgo in vedno znova predmet debat. V večji meri kot doslej bi morali v debatah